

Список использованных источников

- Berger P. L. Questions of Faith: A Skeptical Affirmation of Christianity. – Oxford: Blackwell Publishing, 2004.
- Caputo J. D. On religion. – L.: Routledge, 2001.
- Casanova J. Public Religions in the Modern World. – Chicago: The University of Chicago Press, 1994.
- Chadwick O. The Secularization of the European Mind in the Nineteenth Century. – Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- Cutsinger J. S. An Open Letter on Tradition // Modern Age. – 1994. – # 36:3. – P.6–8.
- Griffin D. R., Smith H. Primordial Truth and Postmodern Theology. – NY.: State University of New York Press, 1989.
- Kennedy E. Secularism and its opponents from Augustine to Solzhenitsyn. – NY: Palgrave Macmillan, 2006.
- Norris P., Inglehart R. Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004.
- Quinn W. W., Jr. The Polemics of Parusia: Further Notes of the First Days after the End of the Kaliyuga // Sacred Web. – 2000. – Vol. 5. – P. 57–69.
- Schultz K. M. Secularization: A Bibliographic Essay // The Hedgehog Review: Critical Reflections on Contemporary Culture. – 2006. – Vol. 8. – P.170–177.
- Schuon F. Tradition and Modernity // Sacred Web: A Journal of Tradition and Modernity [Vancouver, 2013] URL: http://www.sacredweb.com/online_articles/sw1_schuon.html (дата обращения 20.04.13).
- Sedgwick M. Against the Modern World: Traditionalism and the Secret Intellectual History of the Twentieth Century. – Oxford: Oxford University Press, 2004.
- Smith H. The Soul of Christianity: Retrieving the Great Tradition. NY.: HarperCollins Publishers, Inc, 2005.
- Taylor Ch. A secular age. – Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press, 2007.
- Аверьянов В. В. О "синтезе" православной идеологии // Православие. Ru [М., 1999–2013] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pravoslavie.ru/analit/rusideo/synte.htm> (дата обращения 20.04.13).
- Аверьянов В. В. Преодоление доктрины "светского государства" // Северный Катехон. – 2005. – № 1. – с. 93–121.
- Бауман З. Текучая современность // [Пер. с англ. С. Комаров, Ю. Асочков]. – СПб.: Питер, 2008. – 240 с.
- Бражникова Я. Постмодерн как возвращение к традиции // Правая. Ru [б/м, 2004–2013] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pravaya.ru/look/2140?print=1> (дата обращения 20.04.13).
- Вевурко И. С. Пострелигиоведение и реальная политика. К дискуссии о "постсекулярности" // Богослов. Ru [М., 2007–2012] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bogoslov.ru/text/477051.html> (дата обращения 20.04.13).
- Вельв В. "Постмодерн". Генеалогия и значение одного спорного понятия // Путь. – 1992. – № 1. – с. 109–136.
- Генон Р. Царство количества и знаменания времени // [Пер. с фр. Н. Мелентьевой, Т. Б. Любимовой] // Генон Р. Кризис современного мира. – М.: Эксмо, 2008. – с. 443–712.
- Головин Е. В. Вокруг да около неистинных горизонтов // Евгений Головин [б/м, б/г] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://golovinfond.ru/content/vokrug-da-okolo-neistinnyh-gorizontov> (дата обращения 20.04.13).
- Дебор Г.-Э. Общество спектакля. // [Пер. с фр. С. Офертаса, М. Якубович]. – М.: Логос, 2000. – 183с.
- Делез Ж. Логика смысла // [Пер. с фр. Я. И. Свирского]. – М.: Академический проект, 2011. – 472 с.
- Дугин А. Г. Археомодерн // Арктогея. Философский портал [М., б/г]

- URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.arcto.ru/article/1472> (дата обращения 06.03.13).
- Дугин А. Г. Пост Модерн? / Арктогея. Философский портал [М., б/г] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://arcto.ru/article/549> (дата обращения 06.03.13).
 - Дугин А. Г. Радикальный субъект и метафизика боли / Against Post-Modern World: Материалы конференции (15–16.10.2011., Москва, центр "Традиция") [М., 2011] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://against-postmodern.org/dugin-radikalnyi-subekt-i-metafizika-boli> (дата обращения 05.04.13).
 - Жижек С. К материалистической теологии // Логос. – 2008. – № 4. – с. 55–66.
 - Иларион, епископ Венский и Австрийский. Христианство перед вызовом воинствующего секуляризма / Митрополит Иларион (Алфеев): личный сайт [б/м, б/г] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hilarion.ru/2010/02/25/1044> (дата обращения 20.04.13).
 - Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. – М.: Алгоритм, 2004.
 - Кокс Х. Мирской град: Секуляризация и урбанизация в геологическом аспекте // [Пер. с англ. Боровой и К. Туровской]. – М.: Восточная литература, 1995. – 263 с.
 - Кумарасвами А. Кто такой "Сатана" и где находится "ад"? // Волшебная гора. – 2006. – № 12. – с. 17–29.
 - Кыржелев А. И. Постсекулярная эпоха // Континент. – 2004. – № 120 [б/м, 2001] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/continent/2004/120/kyr16.html> (дата обращения 20.04.13).
 - Милбанк Дж. Светскость имеет тоталитарные наклонности // Русский журнал [б/м, 1997–2012] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.russ.ru/Mirovaya-povestka/Svetskost-imeet-totalitarnye-naklonnosti> (дата обращения 20.04.13).
 - Морозов А. Четвёртая секуляризация // Русский Архипелаг [б/м, 2013] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.archipelag.ru/geoculture/religions/religio-sekulario/four-secularization/> (дата обращения 20.04.13).
 - Налетова И. В. "Новые православные" в России: тип или стереотип религиозности // Социологические исследования. – 2004. – № 5. – с. 130–136.
 - Основы социальной концепции Русской Православной Церкви // Официальный сайт Московского Патриархата [М., 2005–2013] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.patriarchia.ru/db/text/141422.html> (дата обращения 12.03.13).
 - Рормозер Г. Ситуация христианства в эпоху "постмодерна" глазами христианского публициста // Вопросы философии 1991. – № 5. – с. 75–87.
 - Товбин К. М. Постмодернистская религиозность: традиционалистическое видение // Известия Уральского федерального университета. Серия 3. Общественные науки. – 2013. – № 1. – с. 210–222.
 - Узланер Д. А. В каком смысле современный мир может быть назван постсекулярным // Континент. – 2008. – № 136 [б/м, 2001] URL [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/continent/2008/136/u20.html> (дата обращения 20.04.13).
 - Хайдеггер М. Время картины мира // [Пер. с нем.] // Новая технологическая волна на Западе. – М., 1986. – с. 92–118.
 - Эвола Ю. Оседлать тигра // [Пер. с ит.] – СПб.: Владимир Даль, 2005.
 - Элиаде М. Миф о вечном возвращении // [Пер. с англ.] // Космос и история: Избранные работы. – М.: Прогресс, 1987. – с. 27–145.

Надійшла до редколегії 06.09.13

К. М. Товбін

РЕЛІГІЙНА ГАЛЬВАНІЗАЦІЯ ЯК ІМІТАЦІЯ ТРАДИЦІЙНОЇ ДУХОВНОСТІ

У статті розглядаються причини і хід сучасного процесу гальванізації релігій та духовних традицій. Базуючись на методології Традиціоналістської школи, автор формулює дефініції пострелігії як імітаційної діяльності, яка зводить традиційну духовність до плоскої шкали віртуальної симуляції. Таким чином, "постсекуляризація" і "ресекюляризація" є вищими формами десакралізації, що висуваються з простору Модерну, але не повертаються до Традиції.

Ключові слова: секуляризація, постсекуляризація, пострелігія, Традиція, релігійна гальванізація, традиціоналізм, псевдотрадиціоналізм.

К. М. Tovbin

RELIGIOUS GALVANIZATION AS IMITATION OF A TRADITIONAL SPIRITUALITY

In article reasons and current of the present process to galvanization of religions and spiritual traditions are considered. Founding on methodology of Traditionalists school, author formulates the definitions of post-religion as simulation activity, reducing traditional spirituality to flat scale of virtual simulation. Thereby, "post-secularization" and "re-secularization" are a high forms of desacralization, removing from space of the Modernity, but not bring back into Tradition.

Keywords: secularization, post-secularization, post-religion, Tradition, religious galvanization, traditionalism, pseudo-traditionalism.

УДК 811.161 (477)

В. Г. Чабанов, асп., КНУТШ

МОВА ЯК ЧИННИК ЕТНОКУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНЦІВ

У статті розглядається мова та її роль в збереженні національно-культурної самобутності українців. Охарактеризовано особливості мови як однієї з основних диспозиційних основ етнокультурного розвитку.

Ключові слова: мова, українська мова, мовна самобутність українців.

Природним і невід'ємним чинником буття будь-якої нації є етнокультурна самобутність. Саме мова є одним із тих найголовніших ціннісних чинників, що визначають самість народу. Адже мова є унікальним, неповторним архетипом людської діяльності.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, щоб усвідомити, що мова була, є і буде однією з найважли-

віших диспозиційних основ етнокультурної самобутності українців. Плекаючи, розвиваючи і зберігаючи рідну мову, ми тим самим знаходимо своє місце, утверджуємось як нація і народ в сучасному глобалізованому світі.

Людська спільнота лише тоді може називатися народом, коли в неї з'являється самобутній засіб спілкування – національна мова. Мова є найпотужнішим й

© Чабанов В. Г., 2013

необхідним засобом культуротворчого процесу й, мабуть, головним комунікаційним началом передачі знань, інформації, емпіричного досвіду цінностей наступним поколінням.

Проблематика розвитку мови, як основного засобу націєтворення і збереження духовної самобутності українства, викликає значний науковий інтерес вчених, зокрема, І. Огієнка, О. Потебні, Т. Воропаєвої, П. Кононенка, М. Вавринчука, С. Єрмоленко, О. Заблоцької та інших, які у своїх дослідженнях розкрили окремі аспекти її функціонування й збереження.

Відомий український дослідник І. Огієнко писав: "Мова – це не тільки простий символ розуміння, бо вона витворюється в певній культурі, в певній традиції. В такому разі мова – це найясніший вираз нашої психіки, це найперша сторожа нашого психічного я. Звичайно, не сама по собі мова, а мова як певний орган культури, традиції. В мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання... І поки живе мова – житиме народ як національність. Не стане мови – не стане й національності: вона геть розпорошиться поміж дужчим народом... От чому мова має таку велику вагу в національному рухові. Тому й вороги наші завжди так старанно пильнували, аби заборонити насамперед нашу мову, аби звести та знищити її дощенту. Бо німого, мовляв, похаєм, куди забажаєм" [10, с. 15].

Українська мова входить до трійки найкрасивіших і є другою за мелодійністю мовою світу. Крім цього, вона знаходиться серед двадцяти найчисельніших за кількістю мовців. Нею у світі розмовляє приблизно 45 мільйонів людей. До рівня літературної українська була віднесена в кінці XVIII століття. І пов'язано це з подією 1798 року, а саме, з виходом у світ художнього твору "Енеїда", автором якого став засновник української літературної мови Іван Котляревський.

Мова є найпершим джерелом духовного потенціалу українського народу, адже являється віддзеркаленням важливих суспільних явищ, репрезентує соціальні відносини та ціннісні норми національної свідомості українців.

В процесі етногенезу саме спільна мова формує у спільноти відчуття співпричетності один до одного і окремішності у формуванні етнокультурної самобутності. Вже потім звичаї, традиції й релігійні архетипи поглиблюють зв'язок між елементами спільноти.

І. Огієнко ввів розділ про історію української мови до курсу історії української культури, стверджуючи: "Бо коли наша мова має свою добру історію, коли про цю історію можна викладати цілий курс університетський, то значить це єсть справжня мова, а коли єсть окрема мова, то єсть і окремий народ" [11, с. 3–4].

Мовознавець зі світовим ім'ям О. Потебня у своїх працях "Язык и народность" та "О национализме" стверджував, що єдина мова є неодмінною умовою формування концепту нації. Вчений зазначав: "Без знання її (української мови) українські устремління виявляться збудованими на піску" [12, с. 9]. У своїх твердженнях про існування постійної взаємодії між мовою, мисленням та пізнанням, дослідник наголошував на важливості мовної індивідуальності особистості у формуванні мовних якостей суспільства.

На думку О. Потебні, тільки в індивідові ми маємо можливість побачити роботу, принципи мови, адже "індивідуальна психологія зазначає не тільки загальні для всіх закони душевного життя, а й різноманітність оригінальності індивідів" [9, с. 7]. Тому у автора слово нерідко ототожнюється з мовою як здатністю (faculty), тобто є агрегатом зовнішніх і внутрішніх форм, які конституують деяке ціле, при чому внутрішня форма відіграє першочергове значення у розумінні співрозмовника, у

сприйнятті змісту його думки. Внутрішній зміст мови надає можливість розуміння серед учасників мовної події (speech event) [9, с. 8].

Зарубіжний дослідник В. Гомбольдт висловлював схожу позицію, зазначаючи: "Через багатоманітність мов для нас розгортається багатство світу й багатоманітність того, що ми пізнаємо в ньому; і буття людства стає для нас ширшим, оскільки мови у виразних і дійових ознаках пропонують нам різні способи мислення і сприймання. Мов завжди втілює в собі своєрідність усього народу, тому в ній не варто боятися ні надмірної витонченості, ні надлишку фантазії, які дехто вважає небажаними" [4, с. 10].

Відома українська письменниця Л. Костенко, розмірковуючи про значущість плекання й збереження рідної мови, приходить до висновку, що: "Нації вмирають не від інфаркту, а спочатку у них відбирають мову". Характеризуючи сучасну ситуацію навколо української мови, дослідниця зазначає, що: "Мова – це також обличчя народу, воно тяжко спотворене. В такій ситуації, в будь-якій, а в такій особливо, держава повинна мати глибоко продуману гуманітарну політику, створювати механізми ефективного впливу, координувати зусилля своїх учених і митців. Бо за таких деструкцій, у перехідний період, це життєво необхідно – накреслити шляхетні обриси своєї культури" [8, с. 22].

Зарубіжний філософ ХХ століття Л. Вітгенштейн формує свої погляди на думці про те, що мова є відображенням (reflection) дійсності. Розуміння структури мови робить можливим розуміння структури дійсності, а тому й можливість знання про неї. Мова є виразом думки, і якщо людські думки можуть розглядатись як знання про світ. Думка може бути визначена як відображення дійсності [9, с. 3].

На сучасному етапі розвитку суспільства постає життєва необхідність безперервного зв'язку поколінь через взаємозалежність і взаєморозвиток інформаційних потоків, мовної самобутності та національного відродження.

Саме у мовній комунікації знаходить своє відображення соціальне, етнокультурне та психологічне ототожнення з людською спільнотою. І як зазначає польський дослідник А. Брацкі: "Потребою кожної людини є бути "в себе", жити серед "своїх", говорити "по своєму" [2, с. 86].

Зарубіжний вчений В. Вундт наголошував на духовній функції мови: "Мова і є найточніший відбиток самого людського духу, який носить в усякій своїй окремій формі ознаки натуральних і культурних умов, що впливали на людину протягом її особистої життєвої історії, та і в минулому її попередників" [4, с. 10].

Важливими, на нашу думку, є наукові розвідки вітчизняної дослідниці С. Єрмоленко. В своїй ґрунтовній монографії "Мова і українознавчий світогляд" автор детально розглядає суспільно-світоглядний феномен української мови та її місце в соціокультурному бутті. Дослідниця відзначає, що: "Мова становить невичерпне джерело пізнання життя народу, його історичної долі й особливостей світосприймання. Бо ж спочатку було Слово" [4, с. 425].

Український педагог К. Ушинський вважав, що мова потрібно вивчати, насамперед як засіб до самопізнання і самовідтворення народу, а не тільки як інструмент спілкування і здобуття нового знання. Вчений зауважував, що: "Мова народу – кращий, що ніколи не в'яне й вічно знову розпускається, цвіт усього його духовного життя, яке починається далеко за межами історії. Мова – це природа й історія, філософія й доля народу, найуніверсальніша форма вираження його Буття і Свідомості, таланту й вічності, органічного зв'язку з Землею і Небом" [14, с. 269].

Вітчизняний дослідник П. Кононенко філософське осмислення слова ґрунтує на розумінні мови "як найуніверсальнішої форми і буття, і свідомості людини" [7, с. 148]. За П. Кононенком, семантичний характер сприймання мови залежить від того, на якій землі, на яких теренах формувалися мовні образи, де творилася мелодія і слова рідної пісні, де народжувалася думка, що через віки єднає всі покоління в один народ [4, с. 23].

Дискусія навколо мовного питання на сьогодні в Україні не вщухає й досі. Конфліктна ситуація з особливим ентузіазмом піднімається і спонукається до дії, особливо, напередодні кожних чергових політичних виборів. Це робиться аби штучно поглибити і роздмухати антагоністичне протистояння між двома найпоширенішими мовами в країні. Навіть окремими ініціаторами пропонується введення двомовності в державі всупереч Конституції України. Хоча така ситуація є неприродною, і є нетиповою, що привносить нестабільність і негативні настрої в українському суспільстві. Це все, звичайно, робиться задля відвернення суспільної уваги українського соціуму від нагальних практично наявних проблем, які потребують негайного вирішення, і для заробітку власних політичних дивідендів, якими потім можна маніпулювати.

Українська мова покликана реалізувати функції культури-зберігаючого та націєтворчого факторів. Реалізація таких процесів можлива за обставин, що державна влада створить всі умови для її захисту, розвитку й поширення в усіх сферах життєдіяльності соціуму.

Такі функції реалізувати досить важко без створення дієвого механізму контролю за кількістю та якістю україномовного продукту в інформаційному просторі. За даними Державного комітету телебачення і радіомовлення з посиланням на дані Книжкової палати України за 2012 рік тиражі книг і брошур російською мовою, виданих в Україні, зросли на 75,8 %, а українською мовою – на 28,6 %. За період з 1 січня по 18 жовтня 2012 року частка українських книг у сумарному тиражі, виданих в Україні, становить лише 43,8 %. За цей же період у загальній кількості видань частка асортименту україномовних книг та брошур порівняно з 2011 роком (65,5 %) знизилася до 61,5 %.

Ще гіршою ситуацією характеризується український книжковий ринок, де, за експертною оцінкою Асоціації книговидавців і книгорозповсюджувачів, частка літератури українською мовою становить всього близько 13 % [13, с. 22].

Щодо ситуації в друкованих ЗМІ, то тут результат також не на користь української мови. В 2012 році можна констатувати різке падіння з 50,4 % до 28,7 % частки видань, що друкуються українською мовою. І однією з причин такої ситуації є законодавче сприяння. І хоча в 2012 році сумарний тираж україномовних газет і додатків становив близько 38 %, що є дещо вищим в порівнянні з минулими роками (32 %), але, на думку експертів, така тенденція була досить короткотривалою і пояснюється зростанням частки україномовних видань у зв'язку з проведенням восени 2012 року парламентських виборів.

Додатковим, скажімо так, подарунком, що спричинив підвищений інтерес до мовної проблематики і спровокував ще більше сумнівів щодо підтримки реальної необхідності двомовності в державі, стало штучне підігрівання мовного конфлікту на фоні куди більш необхідних на часі питань соціально-економічного характеру. Тенденція до підтримки української мови суспільством ще більше спостерігається після прийняття влітку 2012 року Закону України "Про засади державної мовної політики".

Як свідчать численні дослідження, мовне питання громадяни України стабільно вважають таким, що не

потребує нагального вирішення. Адже в повсякденному житті люди не мають істотних перешкод для спілкування, самореалізації, використання мови задля ділових і особистих питань. Попри декларативні заяви прихильників новоприйнятого закону щодо піклування про інтереси всіх національних меншин – очевидним є той факт, що вони переймаються підвищенням статусу лише мови російської мови. В цьому контексті показовими є хоча б кілька деталей, які, на перший погляд, є формальними, але які свідчать про серйозність ситуації: 1) у статті 7 Закону перелік регіональних мов або мов національних меншин розпочинається з російської мови, а далі в алфавітному порядку перераховуються всі інші; 2) в Законі російська мова згадується дев'ять разів, при цьому інші мови національних меншин України – лише по одному разу (коли наводиться їх перелік).

Тому, така свого роду захисна реакція українського суспільства викликана недовірою до інформації про утиски російської мови, коли, насправді, куди в гіршому становищі знаходиться саме українська мова. Згідно з даними опитування Центру Разумкова, проведеними в 2011–2012 роках, якщо в 2011 році державною українською мовою як атрибутом незалежності пишалися 31,8 % громадян (при цьому 60,5 % позитивно ставилися до української мови), то вже у 2012 року таких було 35,8 % [13, с. 24].

В Україні живе понад 130 різних національних меншин, які є носіями 79 національних мов. Якщо брати до уваги дані всеукраїнського перепису населення 2001 року, то до найголовніших належить 43 мови.

Часто нам в повсякденних розмовах неодноразово доводиться чути, що яка різниця якою мовою користується людина, головне, мовляв, щоб країна була сильна і багата. Такі думки не є поодинокими. Але, на жаль, це досить поверхова точка зору на проблему. Адже дослідження лінгвістичних, соціологічних, історичних, психологічних наукових розвідок показують, що мова формує людину, національну свідомість і є потужним стимулятором етнокультурного розвитку.

Мова є виразником долі народу й держави. І, зазвичай, державною в країні стає мова корінного населення. На сьогодні вже важко відповісти чому склалося саме так, що українська мова частково втратила свою окремішність: чи то через схожість мов та тісні взаємини в ході історичного розвитку, чи внаслідок цілеспрямованої політики русифікації через Емський указ, Валуєвський циркуляр і різні постанови деукраїнізації радянського періоду. Як зазначає українська дослідниця Н. Божко: "В Україні на довгі часи склалася ситуація, коли спрацьовував інший принцип, що існував ще з часів Римської імперії: *"cuius regio, eius lingua"* – чия влада, того й мова, тобто державною мовою була мова не корінного населення, а мова його поневолювачів" [1, с. 85].

Причини, очевидно, криються у сформованих протягом кілька сот років суспільних стереотипах. І перш за все – це стереотип так званої "несправжності" мови. Стереотип розуміння української мови як спотвореної російської чи польської пов'язаний з ідеологією малоросійства, за словами Є. Маланюка "є еквівалентом нашої окраденості" [4, с. 40]. Він ще тоді усвідомлював, що це стане важливою перепорою до формування справжньої української державності.

Цікавим видається дослідження, проведене протягом 2007–2011 років під керівництвом української дослідниці Т. Воропасової, присвячене вивченню зв'язку полілінгвізму особистості та рівню її толерантності. Результати показали, що 68 % респондентів, які добре володіють чотирма мовами, мають високий рівень толерантності; 57 % опитаних, які добре володіють трьома мовами –

мають високий рівень толерантності; і лише 32 % респондентів, які добре володіють двома мовами, мають високий рівень толерантності. Тобто, можна стверджувати, що рівень розвитку почуття толерантності прямо пропорційний рівню володіння мов особистістю [3, с. 35].

Мова в усі часи є віддзеркаленням рівня розвитку культури, є критерієм освіченості людини та її індивідуальності. Можемо погодитись із твердженнями вітчизняної дослідниці Л. Заблоцької про те, що українська мова не поступається найрозвинутішим мовам світу, як мінімум за п'ятьма параметрами:

- 1) древність;
- 2) самобутність;
- 3) інформаційна спроможність;
- 4) вокальність і краса звучання;
- 5) термінологічна розвиненість [6, с. 348];

Соціокультурне буття нації пов'язане з об'єктивним усвідомленням потреби єдиної мови, яка б стала однією з консолідуючих ознак етнокультурної спільності. Переконалим є той факт, що мовний самовияв і саморозвиток особистості залежить від сфери її життєдіяльності.

Мова як "життя духовного основа" (М. Рильський) постає універсальною ознакою українського етносу, формуючи мовну свідомість в:

- 1) усвідомленні окремішності своєї мови як засобу етнічної само ідентифікації особистості;
- 2) баченні просторового і часового поля української мови як феномена єдності цілісності українського етносу (нації);
- 3) віддзеркаленні мовної самосвідомості в самоназвах українців та їхній мові [4, с. 54];

Інтегральна роль української мови проявляється на рівні формування українознавчого світогляду як системи поглядів на життя, суспільство і природу. Українознавчий світогляд взаємопов'язаний з мовною стійкістю та, з іншої сторони, формування мовної твердості за-свідчує рівень розвитку світогляду людини, що проявляється в авторитеті рідної мови, потребі й бажанні спілкуватися і пізнавати за допомогою неї навколишній світ, поглиблювати розвиток культури спілкування.

В процесі розвитку мови формуються особливості мислення й характер людини. Українець мислить, розмовляє саме так, а не інакше, тому що саме такими були й є умови і характер його життєдіяльності. Тому думку, слово людини потрібно розглядати в тісному зв'язку з природним та етнокультурним середовищем, адже саме через мову формується світоглядна свідомість людини.

Кожне суспільство зацікавлене в збереженні своєї мовної та етнокультурної самобутності, що є досить непростим завданням в добу активних транснаціональних глобалізаційних впливів. Адже спостерігається тенденція глобалізації інформаційного простору та необхідність вироблення системи знакових комунікаційних символів, які б мінімізували мовні бар'єри. В комунікаційній взаємодії через діалог кожна мова розвивається, доповнюється і, тим самим, підкреслюючи свою окре-

мішність. Поряд з цим постає питання еквівалентності розуміння, сприйняття і перекладу з мови на мову, адже як ми уже зазначали, слово має духовну самобутню основу і часто трапляється так, що орфографічно зовнішньо два однакових слова сприймаються і розуміються дещо по-різному носіями двох різних мов.

Проблематика мови в українському суспільстві безпосереднім чином пов'язана з рівнем усвідомлення і розвитку українцями своєї етнокультурної самобутності. Адже від нашого рівня відповідальності, готовності до відстоювання розвитку мовленнєвих надбань, готовності та відкритості до взаємодії в комунікаційному процесі з іншими спільнотами (носіями інших самобутніх мов) залежить процес і результати формування української державності і громадянського суспільства. В даному контексті мова є основою етнокультурного буття української спільноти.

Тому, виходячи з об'єктивних потреб забезпечення комфортної мовної комунікації та в ситуації, що складається навколо цієї проблематики очевидно потрібно: по-перше, усвідомити усю значущість мови у формуванні українознавчого світогляду та самоідентифікації українців; по-друге, спільними зусиллями громадянськості та за допомогою ефективних механізмів державної мовної політики створити необхідні умови для розвитку та збереження мови як однієї з найголовніших диспозиційних основ етнокультурної самобутності українців.

Список використаних джерел

1. Божко Н. М. Рідна мова як засіб самоідентифікації українців та етнозберігаюча складова етнічної свідомості / Н. М. Божко // Збірник наукових праць НДІУ, том IX. – С. 82-9. 2. Брацкі А. Українське питання чи питання української мови – соціо-психокультурний аспект / А. Брацкі // Українознавчий альманах. – Вип. 8. – К.: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – С. 82-86. 3. Воропаєва Т. Мова, ідентичність і толерантність в контексті імплементації Європейської Хартії регіональних мов або мов меншин в Україні / Т. Воропаєва // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 9. – С. 28 – 36. 4. Ермоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд / С. Я. Ермоленко // Монографія. – К.: НДІУ, 2007. – 444 с. 5. За рік тиражі книг російською мовою зросли в Україні на 75,8% [Електронний ресурс] // Інтернет-видання "Українська правда". – 2013. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/culture/2012/08/30/111240>. 6. Заблоцька Л. Українська мова в контексті сучасної мовної ситуації в Україні (до питання про її роль в умовах глобалізації) / Л. Заблоцька // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 9. – С. 347-350. 7. Кононенко П. П. Українознавство / П. П. Кононенко // Підручник для вищих навчальних закладів. – К.: Міленіум, 2006. – 872 с. 8. Костенко Л. Гуманітарна аура нації, або Дефект головного дзеркала / Л. Костенко // Наукові записки. Том 17: Філологія / Нац. у-т "Києво-Могилянська академія". – К. – 2005. – 32 с. 9. Левчук-Керечук Н. О. О. Потебня і філософія мови [Електронний ресурс] / Н. Левчук-Керечук // Наукові записки. Том I. Філософія та релігіознавство. – 1996. – Видавничий дім "KM Academia". – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/naukma/Filos/1996_1/13_levchuk-kerechuk_n.pdf. 10. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / Упорядник М. С. Тимошик. – К.: Наша культура і наука, 2001. – 480 с. 11. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. – К.: Фірма "Довіра", 1992. – 218 с. 12. Потебня А. Язык и народность / А. Потебня // Эстетика и поэтика. – М., 1976. – 470 с. 13. Становище української мови в Україні в 2012 році [Електронний ресурс] // Громадський рух "Простір свободи" – 2012. – режим доступу: <http://maidanua.org/2012/11/stanovysche-ukrajinskoji-movu-v-ukrajini-v-2012-rotsi>. 14. Ушинський К. Д. Рідне слово / К. Д. Ушинський // Твори: В 6 т. – К., 1954. – Т.1. – 269 с.

Надійшла до редколегії 06.09.13

В. Г. Чабанов

ЯЗЫК КАК ФАКТОР ЭТНОКУЛЬТУРНОГО РАЗВИТИЯ УКРАИНЦЕВ

В статье рассматривается язык и его роль в сохранении национально-культурной самобытности украинцев. Охарактеризованы особенности языка как одной из основных диспозиционных основ этнокультурного развития.

Ключевые слова: язык, украинский язык, языковая самобытность украинцев.

V. G. Chabanov

LANGUAGE AS A FACTOR OF ETHNIC AND CULTURAL DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN

The article deals with language and its role in preserving national cultural identity Ukrainian. The features of language as one of the main foundations of dispositional ethnocultural development.

Keywords: language, Ukrainian, Ukrainian linguistic identity.